

Відповідно до типу влаштування і виду ринкових споруд зустрічаються накриті, павільйонні, відкриті і комбіновані ринки. На сьогодні найбільшого розповсюдження набули комбіновані ринки – поєднання накритої частини з відкритим майданчиком павільйонів – відкритого майданчика тощо. Від типу влаштування ринку в першу чергу залежить його привабливість для ринкових торговців і покупців та здатність організувати цілорічну торгівлю незалежно від природно-кліматичних умов в районі розміщення

В умовах ринку великі заклади торгівлі працюють із великими оптовими партіями, що дає змогу продавати деякий свій товар значно дешевше, ніж у магазинах нижчого рівня. З метою укрупнення закладів обслуговування їх об'єднують в універсами, торгові центри, гіпер- і супермаркети.

Основною умовою кардинального скорочення часу для того, щоб дістати послугу є розміщення закладів стандартного обслуговування не залежно від їх величини, на шляхах людських потоків. Проте, торгові заклади необхідно розміщувати у вузлових точках на основних трасах повсякденного транспортного пересування мобільного споживача. Враховуючи, що близько 55% відвідувачів магазинів відносяться до цієї категорії населення.

Отже, при створенні сучасної системи обслуговування у середніх містах необхідно створювати органічний зв'язок планувальної структури із транспортною мережею міста, зберігати мінімальну кількість торгових закладів визначеного профілю на територіях міста незалежно від форми власності, брати до уваги звички і традиції мешканців житлових одиниць.

Література

4. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К. : ун-т, 2001. – 395 с.

5. Преображенский В.С. Рекреационная география, ее состояние и перспективы / В.С. Преображенский, Б.Н. Лихачов, Ю.А. Веденин // Социально-экономические и географические аспекты исследования. – М., 1974. – С. 1–16.

6. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика/ О.Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2005. – 631 с.

УДК 911:330

Я.І.ТОКАР
Мукачівський державний університет

МІСЦЕ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ В РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ

Система санаторно-курортних закладів розвивалась в межах державної системи охорони здоров'я, її послуги були соціально орієнтованими і достатньо дешевими для громадян (за рахунок фонду соціального страхування та інших джерел фінансування). Але недостатньо розвинена матеріально-технічна база галузі, її низька пропускна спроможність і застаріле обладнання, навіть при високій кваліфікації персоналу і досконалості методик профілактики та лікування, робила санаторно-курортні заклади важкодоступними для більшості населення. Тому в період розвитку масового туризму в країні курорти,

особливо кліматичні, заповнювались неорганізованими відпочиваючими, які користувались переважно приватним житлом. Така традиція масової рекреації сформувала в основних курортно-рекреаційних зонах достатньо розвинений ринок пропозиції послуг розміщення на основі приватного житла.

В ринкових умовах сьогодення санаторно-курортна справа в Україні зазнає структурних змін. В першу чергу вони торкнулися організаційно-управлінських засад: зростаюча комерціалізація діяльності, вихід на ринок санаторно-курортної пропозиції, подальша сегментація даного ринку відповідно до змін попиту обумовили зміну форм власності (зокрема, розширилась колективна та приватна складові) та управлінської структури. Послуги санаторно-курортних закладів в Україні становлять майже 40% від загального обсягу діяльності туристської галузі. Країна має широку і різноманітну ресурсну базу, представлену майже всіма бальнеологічними типами мінеральних вод: вуглекислі; радонові; сульфідні; залізисті; бромні, йодо-бромні та йодні; кременисті; води з підвищеним вмістом органічних речовин; води без специфічних компонентів тощо. Грязьові курорти використовують торфові, мулові, сапропелеві грязі, значні поклади яких є в озерах та лиманах, Одеської, Херсонської, Запорізької областей.

Радонові мінеральні води застосовують курорти Хмільник, Кременна, санаторіями та водолікарнями Житомира, Черкас («Радон»), Білої Церкви, Миронівки, Полоного (Хмельницька обл.). Даний тип вод має значні ресурси для розширення їх використання особливо у південно-східних областях ареалу поширення. Родовища сульфідних мінеральних вод заходу України широко використовуються курортами Немирів, Шкло, Любень Великий, Черче, в той час як на півдні України залишаються швидше перспективними щодо пошуків та експлуатації. Мінеральні води з підвищеним вмістом органічних речовин (нафтуса та типу нафтуса (Збручанська, Ново-збручанська)) поширені на території Львівської, Тернопільської, Хмельницької, Чернівецької та Івано-Франківської областей. Саме ці прісні води принесли світову славу оздоровницям Трускавця. На базі їх використання розвивається курортне господарство Сатанова, Східниці; функціонують санаторії «Україна» (Хмельницька обл.), «Збруч» (Тернопільська обл.). В санаторно-курортних закладах України найширше застосування мають мулові органо-мінеральні сульфідні грязі солоних озер та лиманів Азово-Чорноморського регіону. За розвіданими запасами найбільшими родовищами є лимани: Алібей, Шагани, Куяльницький, Тилігульський, Хаджибейський та ін.; озера: Кизил-Яр, Узунларське, Тобечицьке, Чокрацьке, Генічеське. Приблизно половина родовищ поки що не експлуатується. У північній та західній частинах України поширені торфові лікувальні грязі, які знайшли застосування на курортах Шкло, Моршин, Хмільник, Миргород, Горинь, Любень Великий, Черче, у водолікарнях відповідних областей. Найкращі в кліматичному відношенні рекреаційні території зосереджені на узбережжі Чорного та Азовського морів (переважно для літнього відпочинку), та Карпатах і Закарпатті (як літня, так і зимова рекреація). Важливим плюсом для розвитку туристсько-рекреаційного

комплексу є відсутність періоду акліматизації для жителів переважної частини Європи, які є потенційними споживачами українського туристичного продукту.

Особливі кліматичні умови склалися в гірських районах України: Карпатах та Кримських горах [5]. Кліматичні умови Карпат є більш комфортними для організації зимових видів рекреації, а передгірних районів та Закарпаття, як зимових, так і літніх. Важливими кліматичними курортами регіону є Ворохта, Косів, Шешори, Яремча, Ясиня, Яблуниця, Славське, Сойми, Чинандієве, Кобилецька Поляна тощо. Важливою характеристикою сучасного стану розвитку рекреаційної індустрії в регіоні є наявна матеріальна база, з об'єктами різного рекреаційного профілю, яка повинна розвиватися залежно від особливостей того чи іншого району. Частка регіону складає *% від загальної кількості санаторно-курортних закладів регіону. [3] У структурі регіонального фонду ця галузь займає провідне місце по кількості санаторіїв та пансіонатів з лікуванням (67%), баз відпочинку (52,7%), готелів (49%). Із загальної кількості місць у всіх рекреаційних закладах регіону на Закарпатську область припадає 20,5%, Чернівецьку -10,7% [1]. Розвиток матеріальної бази рекреації за останні роки показує, як за цей час відбулись певні структурні зрушення в цій сфері [2]. На фоні росту кількості рекреаційних об'єктів зменшилась їх сумарна місткість. Розвиток ринкової економіки вимагає поліпшення якісних характеристик рекреаційного процесу, а не штучного нарощування обсягів нового будівництва. Розвиток санаторно-курортної справи в Карпатах - це повернення капіталів в Україну, зміцнення її суверенітету і державності, для цього є всі умови тільки їх необхідно втілити у реальність. Карпатський регіон за своїми природними даними не поступається ні єдиній країні Європи. Для сьогодення галузь рекреації повинна бути однією з пріоритетних видів діяльності. Розвиток рекреації та відповідність її міжнародним стандартам дасть можливість залучати туристів з інших країн. Наприклад у Трускавці курортний санаторій "Бескид - Дніпро" щорічно приймає туристів та відпочиваючих, що дає можливість залучати іноземної валюти майже 9 млн. доларів США. Такі лікувальні комплекси нині створені і в Моршині, Любині Великому, куди також приїздить багато іноземних туристів для відпочинку та лікування, тим самим поповнюючи регіон іноземною валютою. Карпати мають потужний потенціал для розвитку різних видів туризму.

Таким чином, оцінка рекреаційного потенціалу території показує, що його якісні і кількісні параметри в поєднанні з географічними і економічними показниками є важливими об'єктивними передумовами розвитку рекреаційного комплексу Карпатського регіону. А це значні капіталонадходження, тісні зв'язки з іншими державами і основні-створення широкої мережі робочих місць.

Література

1. Давиденко, С. В. Вплив розширення внутрішнього ринку на економічне зростання України [Текст] / С. В. Давиденко // Стратегічні пріоритети. – 2006. – № 1. – С. 93–101.
2. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні Чернівці : Книги-XXI, 2003. - 300 с.

3. Мазур Ф.Ф. Соціально-економічні умови розвитку рекреаційної індустрії (на прикладі Карпатського регіону) Навчальний посібник. - К. : Центр учбової літератури, 2005. - 96 с.

4. Рутинський М. Й. Туристичний комплекс Карпатського регіону України : навч. пос. / М. Й. Рутинський, О. В. Стецюк. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2008. – 440 с.

5. Химинець В. В. Карпатський регіон у контексті сталого розвитку України [Текст] / В.В. Химинець // Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Сер. : Економіка. – 2012. – № 37. – Частина 3. – С. 40–45.

6. Шаблій О. І. Географічне і геополітичне положення Українських Карпат / О.І. Шаблій // Карпатський край. – 2012. – № 1. – С. 113-122.

УДК 332.3

А.Є.ФЕЄР
Національний авіаційний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГОБЕЗПЕЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Закарпаття є курортним регіоном. Особливу цінність представляють унікальні джерела мінеральних вод, які могли б стати при кращій та узгодженій організації курортної справи джерелом збагачення краю та оздоровлення населення. За висновками фахівців, мінеральні та термальні води краю за своїм хімічним складом і лікувальними властивостями не поступаються відомим водам Кавказу, Чехії, Франції. Закарпаття має сприятливі умови і потенціал для подальшого розвитку туризму і рекреації європейського рівня. В умовах активного розвитку туристично-рекреаційної галузі використання природних ресурсів і, перш за все, мінеральних і термальних вод, повинно поєднуватися з заходами щодо охорони навколишнього середовища.

Слід зазначити стихійну появу останнім часом великої кількості підприємств готельного господарства, які виникли поблизу джерел мінеральних вод. Їхнє будівництво зумовлено не стільки потужним зростанням відпочиваючих і потребою у закладах розміщення, а скільки погіршенням роботи курортів, баз відпочинку, які мають застарілу матеріальну базу і не спроможні задовольнити відповідний сервіс для відпочиваючих і туристів. Отже, необхідно приймати комплексну програму залучення інвестицій в курортно-санаторну сферу й розбудову відповідної інфраструктури.

Негативним є неузгоджений, стихійний план забудови, відсутність необхідних, недотримання норм при будівництві, що може в майбутньому призвести до підвищеного антропогенного навантаження на довкілля. Крім того, вкрай незадовільним залишається низьке використання мінеральних лікувальних вод, що за оцінками експертів, знаходиться на рівні 6% від затверджених експлуатаційних запасів родовищ, що є нижчим від середнього показника по Україні (7-8 %).

Подальший розвиток та усунення негативних проявів господарювання у рекреаційно-туристичній сфері можливі за умов залучення капіталу у розбудову курортно-санаторного господарства, відповідної інфраструктури, створення

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>